

**Ett miljöprogram för
Lidingö och vår planet**

Miljöpartiets Miljöprogram
för Lidingö stad 2021–2026

Miljö- och klimatprogram för Lidingö 2021-2026

Miljöpartiets förslag lagt i kommunfullmäktige 2020-12-21

Innehåll

1. Mot ett hållbart Lidingö

1. Kommunerna har en nyckelroll
2. Syfte med detta miljöprogram

2. Hur mår miljön på Lidingö och hur ser stadens miljöarbete ut?

1. Luftföroreningar
2. Övergödning, levande sjöar och vattendrag, grundvatten av god kvalitet
3. Områden med otillräcklig information
4. Bristande tydlighet, konkretion och mätbarhet
5. Bristande användbarhet för de kommunala verksamheterna
6. Kritiska brister och områden som saknas

3. Sju mål för ett hållbart Lidingö

1. Lidingö stads 7 miljömål
2. Mål 1 Ett fossilfritt och klimatneutralt Lidingö 2045
3. Mål 2 En fossilfri organisation 2030
4. Mål 3 Ett klimatanpassat Lidingö
5. Mål 4 Ett kretsloppsanpassat Lidingö
6. Mål 5 Ett Lidingö med stärkt biologisk mångfald i väl fungerande och sammanhängande ekosystem
7. Mål 6 Ett Lidingö med frisk luft och god ljudmiljö
8. Mål 7 Ett giftfritt Lidingö

4. Hur ska det gå till? Miljöprogrammets genomförande

1. Ansvar för genomförande
2. Efterlevnad och uppföljning
3. Prioriterade verktyg

1. Mot ett hållbart Lidingö

Miljöpolitik handlar i grunden om förutsättningarna för livet på jorden: människors välfärd och hälsa, djurens och naturens välbefinnande, och vår gemensamma framtid. Jorden har begränsade resurser och det sätter gränser för vårt handlande. Hur väl vi klarar att leva i samklang med ekosystemen är avgörande för våra livsmöjligheter. En klok och rationell politik är därför en politik som verkar för att samhället lever inom naturens ramar. Vi måste nyttja och hushålla med resurser på ett effektivt och rättvist sätt, så att grundläggande mänskliga behov och välfärd kan tillgodoses överallt och för kommande generationer. Vi har ett ansvar som sträcker sig utanför den egna personen och vår egen generation.

De miljöproblemen vi möter idag, globalt liksom nationellt, är allvarliga. Världens klimat håller på att förändras. Det är ett existentiellt hot för både mänskligheten och livet på jorden som vi känner det. Arter dör ut i allt större omfattning och snabbare takt till följd av människans aktiviteter, och forskarna talar om att vi lever i "det sjätte stora utdöendet".. En skörare ekologisk väv får svårare att stå emot och kunna anpassa sig till den globala uppvärmningen. Dessa bågplanetära utmaningar är nära sammanflätade. Om vi inte på allvar agerar nu riskerar vi ödesdigra konsekvenser. Försörjningen av livsmedel för miljarderna människor sätts på spel, människor tvingas på flykt, havsnivåerna stiger, översvämningar, stormar och andra extrema väderfenomen kommer att ske allt oftare. På sikt kan själva förutsättningen för livet på jorden rubbas.

Att ställa om samhällen för att avvärja dessa hot är vår tids stora utmaning. Det kräver ett strategiskt handlande på alla nivåer, från det internationella samfundet till lokalsamhället. Sveriges riksdag har antagit sexton viktiga miljömål. Tillsammans beskriver de åtgärder som krävs för att bromsa miljöförstörelsen och klimatförändringen, men bara två nås just nu. Sverige har även förbundit sig att uppfylla Parisavtalet, som syftar till att hålla den globala uppvärmningen till väl under två grader med en inriktning ner mot 1,5 grader. Omvandlat till den praktiska verkligheten här i Stockholm så kräver Parisavtalet att Stockholms län och kommuner minskar växthusgasutsläppen med 95 procent till år 2045, jämfört med år 1990.

Kommunerna har en nyckelroll

Miljöproblemen härrör i hög grad från lokala aktiviteter. Kommunerna har därför en nyckelposition som problemlösare och politisk kraft för hållbar utveckling. Det är på kommunnivå som mycket av den konkreta förändringen måste omsättas i handling. Kommuner har ansvar för tunga områden som trafik och avfallshantering, markexploatering, stadsplanering och vattenskydd. När en kommun fattar beslut om vilka inköp man ska göra, till exempel mat eller tjänstebilar, så skickar man dessutom en viktig signal till marknaden som kan stärka eller motverka samhällets utveckling i hållbar riktning.

Denna sorts inköp--offentlig upphandling--står för omkring en femtedel av Sveriges totala BNP. För Lidingös del är det över hälften av kommunens kostnader.

Flera kommuner bedriver idag ett ambitiöst miljöarbete.. Några har till och med satt upp mer offensiva miljö- och klimatmål än de riksdagen har antagit.

Men det är dystert att vara lidingöbo och miljövän. I den största och mest etablerade miljörankingen av Sveriges kommuner för 2020 hamnar Lidingö stad i bottenskiktet bland storstadsnära kommuner. Rankingen grundar sig på statistik från myndigheter som Statistiska Centralbyrån, Naturvårdsverket och Vattenmyndigheten, och på analyser av kommunernas egna verksamhetsplaner. Den mäter klimatutsläpp, avfallsmängd, livsmedelsstrategi för minskad klimatpåverkan, arbete mot skadliga kemikalier, skydd av natur, och många andra aspekter. Undersökningen visar att Lidingös utsläpp av växthusgaser och koldioxid ökar, när de borde minska kraftigt. Den visar en kommun som har satt upp otillräckliga klimatmål utan koppling till Sveriges nationella mål. Den visar att kommunbudgeten saknar analys av klimateffekterna. Den visar en kommun som saknar program för hållbart byggande, och inte heller har något strategiskt arbete för att undvika farliga kemikalier i verksamheterna. Och den visar att man inte har något systematiskt arbete för att värdera och ta hänsyn till ekosystemtjänster i beslutsprocesserna. Med mera.

Sammantaget är det bekymmersamt och det är hög tid att Lidingö bryter den negativa trenden.

Vi i Miljöpartiet vill att Lidingö blir en klimatsmart och hållbar stad. Vi vill att Lidingö tar sitt ansvar för Parisavtalet och våra nationella miljömål. Och vi är övertygade om att Lidingö har goda förutsättningar att bli en förebild, föregångare och pådrivare i omställningen till ett hållbart samhälle. Men det kräver ansvarstagande, engagemang och förståelse för vilka mål och åtgärder som är nödvändiga

Syfte med detta miljöprogram

Det miljöprogram som här presenteras för Lidingö stad och Lidingö som geografiskt enhet för åren 2021- 2026 syftar till att bidra till att visionen om ett klimatsmart och hållbart Lidingö förverkligas. Programmet ska skapa förutsättningar för ett hållbart samhälle på lokal nivå. Det måste vara enkelt och lönsamt för individer, företag och organisationer att agera på ett sätt som gör att vi når miljömålen. Ett övergripande syfte med programmet är att skapa en sammanhållen och övergripande plattform för det strategiska miljö- och klimatarbetet.

Programmet fokuserar på de största miljö- och klimatutmaningarna för perioden och formulerar sju övergripande mål samt åtgärder för att ta itu med dem.

Genomförandet kräver tydliga satsningar på klimatsmart och ekologisk mat, en giftfri vardag och hållbar konsumtion. Det anger mål för stadsplaneringen, medlåg energiförbrukning, minskad användning av ändliga naturresurser, minskade transporter, förbättrad bullersituation och hänsyn tas till kultur- och naturvärden.

Programmet innehåller mål och strategier för att minska Lidingös klimatpåverkan i linje med Parisavtalet och för att anpassa ön till den pågående klimatförändringen. och principer för att bevara och utveckla den biologiska mångfalden och naturens värde för friluftslivet. Miljöprogrammet ska säkerställa att Lidingö har attraktiva och hälsosamma boendemiljöer, ren luft, friska hav och rent vatten.

2. Hur mår miljön på Lidingö och hur ser stadens miljöarbete ut?

Det saknas tillräcklig kunskap om Lidingös befintlig miljöbelastning och miljöproblem på flera områden. Lidingö stad har gjort ett antal årliga miljöbokslut som har utvärderar stadens miljöarbete utifrån de mål och indikatorer som finns i stadens miljöprogram. Detta ger dock ingen heltäckande bild av Lidingös faktiska miljöpåverkan eftersom varken målen eller indikatorerna mäter Lidingös sammantagna miljöbelastning eller ens de mest kritiska delarna. Dessutom är målen genomgående otydligt formulerade och med bristande konkretion, vilket gör dem svåra att mäta dem. Miljöbokslutet kan givetvis endast mäta det som miljöprogrammet självt avser att uppnå och mäta.

Att det saknas tillräcklig kunskap om miljötillståndet på Lidingö är ett hinder för att kunna bedriva ett adekvat och målinriktat miljöarbete. En kartläggning behöver göras som grund för det fortsatta arbetet.

Vad vi emellertid vet om miljösituationen på Lidingö är i korthet följande:

Klimat

Lidingö har goda förutsättningar för låga klimatutsläpp genom god tillgång på miljövänlig fjärrvärme och kollektivtrafik. Staden saknar också utsläppsintensiv industri och jordbruk. Sedan år 1990 har utsläppen av växthusgaser inom Lidingö stad minskat med med närmare 70 procent. Den största utsläppsminskningen har gjorts på energiområdet, både vad gäller utsläpp från egen uppvärmning och från el och fjärrvärme.¹ Drygt hälften av Lidingös klimatutsläpp härrör från transporter och cirka en fjärdedel från produktanvändning, som till exempel färger, lösningsmedel, gaser, katalysatorer och liknande. Resterande del är fördelat på framförallt avfall, egen uppvärmning av bostad och industriprocesser (Miljökartläggning Lidingö stad 2019, s. 13).

Sedan 2016 ökar utsläppen igen på Lidingö och det beror främst på transporterna. Det sammanfaller med öppnandet av Norra Länken som ökade trafiken över Lidingöbron med 14 procent.

¹ Detta beror troligtvis på att privatpersoner har bytt ut oljepannor samt på att produktion av el och fjärrvärme sker utanför kommunens gränser.

För staden som organisation finns ingen samlad statistik över de utsläpp som staden ger upphov till genom sin verksamhet. Dessutom finns inga mätningar för Lidingö av de konsumtionsbaserade utsläppen (dvs., de utsläpp som uppstår utanför Lidingö stads och Sveriges gränser genom bland annat import av varor, som elektronik, textilier och livsmedel, samt flyg och sjötransporter som Lidingös invånare ger upphov till). De konsumtionsbaserade växthusgasutsläppen för Sverige och för Stockholms län motsvarar cirka tio ton per person och år, varför man kan anta att Lidingös konsumtionsbaserade utsläpp har en liknande storlek. Det är nödvändigt att inkludera dessa utsläpp för att få en korrekt bild av Lidingös klimatutsläpp

Luftföroreningar

Luftkvaliteten på Lidingö är idag ganska god sett till de gränsvärden som finns för miljö kvalitetsnormer för luft. Men det finns lokala variationer. Halterna av kvävedioxid längs med Lidingöbron, delar av Södra Kungsvägen och delar av Kyrkvägen ligger över riktvärden för det nationella miljömålet Frisk luft e. Likaså överskrids årsmedelvärdet för partiklar.

Övergödning, levande sjöar och vattendrag, grundvatten av god kvalitet

Utmaningarna att uppnå en god biologisk och kemisk status i vattnen runt Lidingö är stora, liksom på flera ställen i Stockholmsregionen. Det är dock inte enbart Lidingö stad som påverkar vattenkvaliteten runt om Lidingö utan denna beror även på utsläpp och aktiviteter i andra delar av vattendistriktet. En stor påverkan på vattnet runt och på Lidingö kommer från det dagvatten som orenat hamnar i vattendragen

De senaste åren har nederbörden varit kraftig och gett fler häftiga regnskurar med mer vatten under en kortare tidsperiod. Ledningsnätet inom Lidingö stad är inte anpassat efter dessa nya förhållanden och hanteringen av dagvatten från fastigheter inom Lidingö stad bör framöver lösas på andra sätt än ren kvittblivning via ledningsnät.

Områden med otillräcklig information

Det finns otillräcklig kunskap, mätningar och data om Lidingös miljöbelastning på flera betydande områden. Det gäller exempelvis sådant som resursförbrukning och avfallsmängd, levande skogar och biologisk mångfald.

Analys av Lidingö stads befintliga miljöprogram

Det övergripande målet med Lidingö stads befintliga miljöprogram, Miljöprogram för Lidingö 2016-2020, är att "år 2020 ska Lidingö vara en energismart, hållbar och miljöklok stad" där "målnivåerna satts utifrån vad som bedömts vara rimligt och möjligt att uppnå". Istället för att utgå vilka miljömål som är nödvändiga för en hållbar utveckling, grundad i en analys av vad forskningen säger, lutar man sig halvt defensivt mot ett antagande om möjlig genomförbarhet. Men vad som är "rimligt och möjligt" att uppnå är en fråga om politisk vilja och ambition. Det har

ingen entydig definition. Ansatsen vittnar om en bristande insikt om allvaret i miljöproblemen idag och om politikens viktiga roll i att ta proaktivt ansvar.

Miljöprogrammet innehåller mål som är lätta att sympatisera med, men en närmare granskning ger vid handen dels en bristande prioritering av målen efter angelägenhetsgrad, dels en mycket låg precision i formuleringen av målen. Inte ett enda mål kan entydigt utvärderas utan att man riskerar att få flera tolkningar av innebörden, vilket också stadens revisorer påpekat. Även det bäst formulerade målet (förnybar energi) lyckas undgå att specificera mätperioden under vilken de 200 MWh ska produceras. Målen saknar överlag tidsutveckling, vilket innebär att det inte går att se om ett mål ska uppnås till ett visst datum eller om det handlar om den samlade perioden.

Trots låga och otydliga målsättningar hade vid det senaste miljöbokslutet endast 8 av 40 indikatorer bedömts vara uppnådda!

Dessutom utgår stadens miljöarbete enbart från den miljöbelastning som Lidingö stad organisation ger upphov till. Det är ett snävare perspektiv jämfört med att utgå från den miljöbelastning och de miljöproblem som Lidingö som geografisk enhet har, dvs. ett heltäckande perspektiv som utgår från den sammantagna miljöpåverkan som kommuninvånarna skapar. Detta bredare perspektiv är förbundet med större utmaningar för en kommun att ta sig an, men vill man utgå från den faktiska miljöbelastning som finns i kommunen så måste man utgå från detta perspektiv.

Ta till exempel området energianvändning. I det befintliga miljöprogrammet mäts energianvändningen i stadens fastigheter, vilken har minskat med 33,5 procent jämfört med 2009. Men tittar man istället på staden som geografisk enhet har energianvändningen inte minskat nämnvärt, vilket tydliggör både bristfälligheten i stadens miljömål och den faktiska utmaning som Lidingö har att hantera.

Hur Lidingös miljöarbete knyter an till Sveriges nationella miljömål är genomgående otydligt och saknar systematik. De nationella miljömålen har satt upp ett antal specifika etappmål och konkreta indikatorer som är mycket användbara för kommuners miljöarbete. Lidingö stads miljöprogram innehåller dock inga explicita hänvisningar till dessa.

Bristande tydlighet, konkretion och mätbarhet

De tre övergripande målen som beskriver hur ön ska vara år 2020 delar upp sig i två åtgärdsområden vardera med sammanlagt 17 mål. Målen är indelade i totalt 44 delmål.

Lejonparten av målen är formulerade i termer av "anpassning", "utredning", "bevara", "minska", "öka kunskapen", inte ha något "onödigt" eller "farligt", etc. De kännetecknas med andra ord av en vaghet när det gäller vad miljöarbetet konkret ska uppnå. Vad det innebär att "minska" något är inte entydigt – det kvantitativa spannet av minskningen kan i princip röra sig mellan en promille och 99,9 procent. Vad det till exempel betyder att "öka kunskapen" är likaledes otydligt.

Brist på konkretion och precision av detta slag i Lidingö stads målformuleringar skapar problem när det gäller miljöarbetets faktiska mål och mätbarhet

Lidingö stad anger kvantitativa mål för endast de tre målen vardera i åtgärdsområdena "Energi och klimat" och "Resor" samt ett delmål under "Bebyggd miljö" (nr 9) och ett under "Konsumtion och Kretslopp" (nr 14). Men även här finns betydande problem, som vi återkommer till nedan.

Det enskilt bäst formulerade målet (mål 2) rör Lidingö Stads anläggningar för förnybar energi som till 2020 ska generera 200 MWh. Det framgår dock inte om siffran avser en årlig produktion eller den sammantagna produktionen under perioden 2016-2020.

För övriga delmål anges procentuella minskningar. Målet att stadens energianvändning ska minska med 40 procent är möjligen mätbart via ekonomisystemet. Användningen inom öns geografiska område ska ner 20 procent, men hur mätningen ska göras är oklart. Vikten av att det finns tillgång till effektiva och riktiga mätverktyg illustreras av den utmärkta databasen från RUS.² Denna har dock en eftersläpning på två år. Lidingö Stad behöver egna snabbare tillgängliga, och tillförlitliga, mätningar.

En liknande beskrivning kan göras för åtgärdsområdet resor där samtliga mål (men inget delmål) är siffersatt (procentuella reduktioner) men där baslinjemätningar av tillräcklig kvalitet saknas. Det bäst formulerade målet avser CO₂-utsläpp från arbets- och tjänsteresor för stadens medarbetare – det är också det minst ambitiösa (minskning med 20 procent). Transporter för arbete och fritid ska utgöras till 60 respektive 50 procent av gång, cykel eller kollektivtrafik. Vad de angivna procentsiffrorna är procent av framgår inte (är det till exempel antal?, personkilometer? eller energiandel?).

Samma sak gäller för mål 14, som anger att andelen ekologisk mat ska utgöra 35 procent. Men är det till exempel räknat i kronor?, kilokalorier?, eller andelen helt ekologiska serverade maträtter?. Målet ska enligt planen uppnås genom att ta fram information om klimatsmart mat och genom att genomföra ett pilotprojekt på en förskola, uppenbart otillräckliga åtgärder (oavsett vad målet avser).

Bristande användbarhet för de kommunala verksamheterna

Ett problem med programmet är dess bristande användbarhet för verksamheterna. När det gäller till exempel mål 14 om ekologisk mat så väntar man sig att åtgärderna, kort återgivna ovan, ska leda till målet minst 35 procent ekologisk mat. För att man ska kunna mäta och revidera verksamheten med avseende på målen måste dessa specificeras. Till exempel kan 35 procent av budgeten för mat vara avsatt för ekologisk mat, vilket skulle kunna revideras med kvitton. Ett bättre sätt, som ger beställaren och personalen frihet att använda pengarna på bästa sätt, kan vara att istället låta minst 35

² Regional Utveckling och Samverkan i miljömålssystemet vid Länsstyrelserna.

procent av alla måltider vara helt ekologiska. Det lämnar öppet för egna lösningar och effektivare användning av pengarna men är lika fullt reviderbart (kvitton kan stämmas av mot recept).

En anmärkningsvärt stor del av insatserna för att nå målen anges som olika former av informationsinsatser. Från till exempel sjukvårdens metoder för händelseanalyser är det väl känt att till ineffektiva metoder räknas information, nya studier och policydokument medan de mest effektiva är kulturella förändringar, där ledningen går före och teknisk utformning. Dessa händelseanalyser är inte helt överförbara på ett miljöprogram, men det torde stå utom rimligt tvivel att ytterligare informationskampanjer och utredningar saknar väsentlig effekt, medan till exempel 100 procent användning av cykel, gång, kommunala färdmedel eller fossilfria fordon av stadens politiker och tjänstemän, men även dess entreprenörer, troligen skulle få en långt större effekt.

Andra exempel på alltför oskarpt formulerade metoder att nå mål finns för måle 15, "Mängden matavfall har minskat och återbruk och återvinning har ökat". Delmålen består av att möjliggöra källsortering, införa återbrukssystem, öka möjligheter för avfallsinsamling och informera om matavfall. Såväl målet som delmålen är uppenbart oprecisa. Bättre målsättningar är till exempel att allt matavfall ska tas omhand, att allt farligt avfall ska samlas in, att alla inventarier som inte måste avyttras i första hand ska återbrukas vilket ska ha prioritet framför nyanskaffning och slutligen att allt som det finns praktiska strukturer för att källsortera ska källsorteras.

Kritiska brister och områden som saknas

Klimatområdet

På klimatområdet finns för staden som organisation ingen samlad statistik över de utsläpp som staden genererar genom sin verksamhet. Staden gör ingen analys av den klimatpåverkan som stadens budget har. Miljöprogrammet mäter även enbart de utsläpp som staden som organisation ger upphov till och bortser från de faktiska utsläpp som Lidingö kommun som geografisk enhet producerar.

Kommunen har inte gjort någon klimat- och sårbarhetsanalys av hur staden kommer att drabbas av den pågående globala uppvärmningen och det finns inte heller (följaktligen) något strategiskt eller strukturerat arbete i Lidingö stad för klimatanpassning. Hur staden planerar att arbeta med klimatanpassning saknas även i nuvarande översiktsplan.

Viktigast av allt: Lidingö stad har inga målsättningar eller strategier för ett klimatarbete med kvantitativa och tidssatta utsläppsminskningar som ligger i linje med och bidrar till de svenska klimatmålen.

Trafikområdet

När det gäller trafikområdet så finns betydande problem och brister. Målen i den nya trafikplanen är otillräckliga, oklart formulerade, och saknas koppling till Sveriges klimatmål. Det finns överhuvudtaget ingen ansats till klimatmål. Det saknas analys av viktiga samhällstrender inom trafikområdet och Lidingöbornas resvanor. Och det saknas analys av hur den tidigare trafikplanens mål har uppfyllts eller ej, och hur bristande måluppfyllelse ska åtgärdas i den nya planen. Utan tydlig analys av Lidingöbornas resvanor, av lokala och regionala förutsättningar och trender vad gäller demografi, framkomlighet och miljö, samt av vad som tidigare har fungerat, så vet kommunen helt enkelt inte om man utformar en trafikpolitik som fungerar i praktiken. Inte minst är det häpnadsväckande i klimatförändringens tidevarv att trafikplanen anger att "samtliga trafikslag ska bedömas likvärdigt i planering och prioritering" och enbart analyseras "ur en funktionell och ekonomisk synvinkel".

Klimatpolitiska rådet har pekat ut transportområdet som särskilt viktigt för att nå det svenska målet om noll klimatutsläpp till 2045. För transporterna finns ett nationellt etappmål att minska utsläppen med minst 70 procent till 2030 jämfört med 2010. Kontrasten mellan vad Sveriges riksdag arbetar för och vad Lidingö stad ägnar sig åt är minst sagt bjärt.

Samhällsplanering och byggande

När det gäller stadens arbete med samhällsplanering och byggande kan det konstateras att Lidingö inte har något program för hållbart byggande. Miljöcertifiering, som är ett tydligt ramverk för att bedöma hur miljömässigt hållbar en byggnad är, görs i någon större utsträckning trots att det är ett mål i miljöprogrammet. Inte heller arbetar staden med grönfrågor eller systematiska strategier för att ta hänsyn till och värdera ekosystemtjänster i byggande och samhällsplanering, trots att det omnämns i grönplanen.

Farliga kemikalier

Lidingö stad har idag inget program för att undvika farliga kemikalier i byggande eller i stadens verksamheter.

Bevara och skydda värdefulla naturområden

När det gäller att bevara och skydda värdefulla naturområden finns mycket kunskap i staden och gedigna inventeringar av naturmiljöerna görs. Men samtidigt bedriver man inget systematiskt arbete som tar hänsyn till ekosystemtjänster i stadens centrala beslutsprocesser.

3. Sju mål för ett hållbart Lidingö

Miljöprogrammet lägger fast sju prioriterade miljö- och klimatmål för Lidingö. De prioriterade målen omfattar var för sig ett antal etappmål och förslag på indikatorer. Precisering av mål på lång och kort sikt ska ge en tydlig bild av hur staden säkerställer en långsiktigt hållbar utveckling. I programmets målbeskrivningar tydliggörs hur respektive mål bidrar till Sveriges miljömål och FN:s globala mål.

Lidingö stads 7 miljömål

Mål 1 Ett fossilfritt och klimatneutralt Lidingö 2045

Mål 2 En fossilfri organisation 2030

Mål 3 Ett klimatanpassat Lidingö

Mål 4 Ett kretsloppsanpassat Lidingö

Mål 5 Ett Lidingö med stärkt biologisk mångfald i väl fungerande och sammanhängande ekosystem

Mål 6 Ett Lidingö med frisk luft och god ljudmiljö

Mål 7 Ett giftfritt Lidingö

FNs 17 globala mål för hållbarhet

Miljömålen i programmet bidrar också till att uppfylla FNs 17 globala mål, särskilt nummer 3. God hälsa och välbefinnande, 6. Rent vatten och sanitet för alla, 7. Hållbar energi för alla, 9. Hållbar industri, innovationer och infrastruktur, 11. Hållbara städer och samhällen, 12. Hållbar konsumtion och produktion, 13. Bekämpa klimatförändringarna, 14. Hav och marina resurser, och 15. Ekosystem och biologisk mångfald.

Mål 1

Ett fossilfritt och klimatneutralt Lidingö 2045

Senast år 2045 ska Sverige inte ha några nettoutsläpp av växthusgaser till atmosfären, för att därefter uppnå negativa utsläpp. Målet innebär att utsläppen av växthusgaser från svenskt territorium ska vara minst 85 procent lägre år 2045 än utsläppen år 1990.

Klimatpolitiska rådet pekar ut fyra områden som särskilt kritiska för att nå de svenska målen: resande och transporter, energiproduktion, livsmedelsproduktion och byggande. Till det kommer bland annat konsumtion och finansiella flöden som också påverkar utsläpp. Hastigheten i omställningen till ett samhälle som klarar klimatmålen är en avgörande utmaning.

Senast 2045 ska Lidingö bidra till att CO₂-halten i atmosfären minskar, i stället för att orsaka nettoutsläpp av växthusgaser inom Lidingö stads geografiska område. De totala utsläppen CO₂ per invånare, inklusive konsumtion, ska inte överstiga 1,5 ton 2045.

Det övergripande målet om ett fossilfritt och klimatneutralt Lidingö 2045 har följande två inriktningar:

1. Lidingö som geografiskt område ska vara 100 procent klimatneutralt år 2045

- Alla resor och transporter i Lidingö ska vara klimatneutrala år 2045
- All energiproduktion och energianvändning i Lidingö ska vara klimatneutral år 2045
- All livsmedelshantering i Lidingö ska vara klimatneutral år 2045
- Allt byggande i Lidingö ska vara klimatneutralt år 2045

2. Lidingös samlade CO₂-utsläpp ska inte överstiga 1,5 ton per invånare 2045

- Mängden CO₂e per invånare på Lidingö får vara högst 1,5 ton i genomsnitt år 2045, det inkluderar även utsläpp baserade på invånarnas konsumtion
- Lidingö ska ha en utbyggd cirkulär ekonomi och slutna kretslopp år 2045

Prioriterade områden

Programmet pekar ut sex prioriterade områden för att minska utsläppen av växthusgaser och nå klimatmålen. Det är Resande och transporter, Energi, Livsmedel, Byggande och fastighetsförvaltning, Konsumtionsbaserade utsläpp och Finansiella flöden. Alla dessa områden har en stor andel utsläpp och behöver därför prioriteras i kommunens arbete.

1. Resande och transporter

BAKGRUND Inrikes transporter står idag för omkring en tredjedel av Sveriges totala utsläpp av växthusgaser. Vägtrafiken står i sin tur för mer än 90 procent av transportsektorns utsläpp. Med nuvarande förutsättningar kommer inte transportsektorn att minska tillräckligt för att uppnå klimatmålen. För att uppnå målet behövs betydande åtgärder samtidigt inom tre områden: ett mer transporteffektivt samhälle, accelererad elektrifiering och till viss del en ökad andel bioenergi i effektivare fordon.

För att få ett mer transporteffektivt samhälle behöver vi minska behoven av resor och transporter, korta resvägarna och åka mer kollektivt, gå eller cykla. Lidingö stad ska planera för en stadsmiljö med blandning av funktioner som bostäder, arbetstillfällen, mötesplatser, kultur och fritidsaktiviteter, tjänster och service. Res- och transportbehovet till och från Lidingö kan minskas och resvägarna kortas när fler kan både arbeta, bo och göra sina ärenden, träffas, gå på kultur- och nöjen på Lidingö.

Hållbara transportslagen som cykel, gång och kollektivtrafik ger plats för fler besökare, mer ytor för ekonomisk aktivitet och stadsliv och bidrar starkt till ökad folkhälsa via vardagsmotion. En attraktiv kollektivtrafik, framkomliga och trygga cykel- och gångvägar vid arbetspendling och fritidsresor är en förutsättning för att nå målen. Konkurrenskraften i förhållande till resor med bil ökar. Idag reser bara en tiondel med kollektivtrafik på ön, medan ca hälften som pendlar utanför Lidingö gör det.

Bilar och andra fordonsslag, även sjöfart, måste ställas om till förnybar energi. Då behöver en infrastruktur för laddstationer och förnybart bränsle byggas upp, som till exempel vätgas och biogas. Käppalaverkets anläggning kan bidra till biogas. Stadens ytor behöver användas mer effektivt. Skapa parkeringsplatser för bilpooler, använd flexibel parkeringsnorm och parkeringsavgifter som tar hänsyn till närhet till kollektivtrafik och samordna parkeringsytor som kan användas växelvis dag och nattetid. Ett mål ska vara att omfördela resor med fossila bränslen till förnybar energi, kollektivtrafik och elbilpooler.

Delmål

Lidingö stad ska ha som mål att inom Lidingö och till andra kommuner:

- minska resbehov och förkorta resvägar genom en stadsplanering för fler bostäder, arbetstillfällen, handel, service, kultur, mötesplatser etc på Lidingö.
- göra det mer attraktivt att åka kollektivt, bli medlem i bilpool, cykla och gå
- förbättra möjligheterna att ladda elfordon och tanka förnybart bränsle inom staden

Indikatorer

- Antalet stationer för laddning med el och tankning av förnybart bränsle på Lidingö
- Antalet kollektivtrafikresor inom och från Lidingö
- Andel av befolkningen som dagligen cyklar eller går till och från arbete och skola
- Andelen resor över Lidingöbroarna

Åtgärder

- Ta fram en handlingsplan senast 2021 för minskade koldioxidutsläpp för väg- och sjötrafiken fram till år 2030. Planen bör rymma tidplan för minskat resbehov och att förkorta resvägar, utbyggnad av förnybar energi, förbättrad kollektivtrafik, bilpooler och andra exempel på delningsekonomi.
- Ta fram en ny resepolicy utifrån handlingsplanen som minimerar verksamheternas utsläpp från resor i tjänsten och med flyg

2. Energi

BAKGRUND Växthusgasutsläpp från energiproduktion är lägre i Sverige främst på grund av vattenkraft, kärnkraft, en utbyggnad av fjärrvärmn, förnybara energikällor och energieffektivisering. Men minskningen har stannat av. Målet är att energianvändningen ska vara 50 procent effektivare 2030 jämfört med 2005 (genom minskad energiintensitet). Elproduktionen ska år 2040 vara 100 procent förnybar (men det är inte ett stoppdatum som förbjuder kärnkraft).

Lidingö stad och dess invånare ska ställa om sin energianvändning till att vara klimatneutral till år 2045. Detta innebär att energianvändning för uppvärmning, transporter el- och gasanvändning i Lidingö inte genererar några nettoutsläpp av växthusgaser. Staden ska ligga i framkant i detta arbete.

Det finns mycket Lidingö stad kan och ska göra. Ta fram ett program och en plan för utveckling av smarta elnät och förnybar elproduktion och inköp av el från förnybara källor, fasa ut fossilt

bränsle i fjärrvärmens och minska energiutvinningen ur fossil plast genom uppförande av sorteringsanläggningar. Staden ska också underlätta för solcellsanläggningar och utöka energirådgivningen för stöd och hjälp att byta från fossilfri till förnybar energi.

Käppalaverkets tillvaratagande av spillvärme för uppvärmning av bostäder ska öka och oljeeldningen i värmeverket i Dalenum ska avvecklas. Staden ska låta utreda möjligheterna till att öka de negativa utsläppen genom uppskalning av biokolproduktionen och koldioxidinfångning och -lagring (BECCS).

Information om klimatåtgärder, befintligt stöd och hjälp ska kontinuerligt kommuniceras i Lidingö stads kommunikationskanaler.

Delmål

- Uppvärmning, elproduktion och transporter med fossila bränslen ska ersättas med förnybar energi
- Infrastruktur för elsystem, smarta elnät ska byggas ut
- Spillvärme från Käppalaverket ska tas om hand för att bli fjärrvärme
- Vid nyanskaffning av produkter med plastinnehåll ska plasten senast år 2030 enbart komma från återvunnen eller förnybar råvara

Indikatorer

- Antalet kilowattimmar (kWh) från förnybar energi som används i stadens verksamheter, samt företagen och hushållen på Lidingö
- Andel ansökningar om solpaneler, handläggningstid och godkända
- Andel plastprodukter som årligen byts ut i stadens verksamheter

Åtgärder

- Ta fram en handlingsplan senast 2021 för minskade koldioxidutsläpp för energi i Lidingö stads verksamheter och i Lidingö fram till år 2030

3. Livsmedel

BAKGRUND Livsmedelshanteringen, från produktion till konsumtion, beräknas stå för omkring 25 procent av Sveriges totala klimatpåverkan idag. Påverkan på klimatet beror på typ av livsmedel och på hur livsmedel hanteras. Den mat som kastas i onödan varje år i Sverige bidrar under sin framställning till stora växthusgasutsläpp. Det oundvikliga matavfall som ändå slängs kan bidra positivt till klimatet genom att samlas in och omvandlas till biogas och biogödsel. Livsmedel är ett av de konsumtionsområden som har störst klimatpåverkan från en kommunal organisation. För att nå målet om en klimatneutral stad 2045 behöver klimatpåverkan från livsmedelshanteringen i staden minimeras.

Lidingö stad ska ställa klimatkrav i inköp och upphandling av varor och tjänster som berör livsmedel och minska klimatpåverkan från livsmedelskonsumtion. Mat från ekologiskt kretsloppsjordbruk främjar biologisk mångfald både i och ovan jord, minimerar negativ miljöpåverkan på Östersjön och andra vatten och samtidigt gör odlingen till en positiv faktor för klimatpåverkan genom att binda kol i marken.

Lidingö stad ska använda SMART-modellen och Diet for a green planet för god, näringsriktig och klimatsmart mat, enligt följande: God och näringsriktig mat som serveras under trevliga former och lagas på plats av utbildade kokkar. Måltider sammansatta på ett sätt som är bra för både hälsan och miljön. Mindre mängd animalier, mer grönsaker, baljväxter och fullkorn. Ekologiskt, inklusive miljömärkt fisk, helst från kretsloppsgårdar. Lokalt producerat i säsong, utan GMO och onödiga tillsatser. Minskat svinn och fossilfria transporter.

Det finns många områden där staden har begränsat inflytande att minska klimatpåverkan från livsmedelshandling. Staden ska skapa förutsättningar för ökad samverkan med andra kommuner och myndigheter, näringsliv, civilsamhälle och medborgare för minskad klimatpåverkan från livsmedel. Det gäller exempelvis ökad samverkan med stadens näringsliv kring minskat matsvinn och ökad insamling av oundvikligt matavfall från stadens arbetsplatser och handel. Staden ska medverka till att öka kunskapen bland stadens invånare och verka för minskad klimatpåverkan från livsmedelshandling.

Delmål

- Andelen ekologiskt i kommunala verksamheter ska vara 100 procent senast år 2026
- Matsvinn ska minimeras i hela livsmedelskedjan och omvandlas till biogas och gödsel.
- Inköp, upphandling, livsmedelshandling och måltider ska anpassas för att uppnå målen

Indikatorer

- Andel ekologisk mat, räknat på mängden kaloriinnehåll
- Andel fossilfria transporter inom livsmedelshandling
- Koldioxidutsläpp från Lidingö stads livsmedelsinköp
- Mängd kastad mat i kilo och andel av det som blir till biogas och biogödsel

Åtgärder

- Ta fram kost- och upphandlingspolicy senast 2021 utifrån koncepten Diet for a green planet och SMART-modellen
- Anställ en kostchef som leder arbetet
- Samverka med och informera Lidingös företag, föreningar och hushåll för att minska klimatpåverkan och matsvinn från livsmedelshantering
- Anpassa Lidingö stads taxor och avgifter för att minska klimatpåverkan och matsvinn från livsmedelshantering

4. Byggnad och fastighetsförvaltning

BAKGRUND Bygg- och anläggningssektorn inklusive fastighetssektorn står idag för en femtedel av Sveriges klimatpåverkan. Sektorns klimatpåverkan har potential att i det närmaste halveras till 2030 med befintlig teknik, men för att nå netto noll behövs tekniskiften och innovationer. För att klara det behöver samverkan mellan olika delar i samhället bli bättre.

Spelreglerna från det offentliga ska vara långsiktiga för att möjliggöra investeringar för omställning till klimatneutrala material och processer. Byggprocesserna behöver gå från att vara linjära med avfall i slutet på kedjan, till att bli cirkulära. Tillgången till biobaserade råvaror behöver öka och nyttjas bättre. Den offentliga planprocessen och upphandling ska verka som motor, inte broms, för omställning.

Lidingö stad ska i planering av ny- och ombyggnation samt i fastighetsförvaltning skapa förutsättningar för minskad klimatpåverkan, både i egna verksamheter och i Lidingö som geografiskt område. Solpaneler ska planeras in i ny- och ombyggnation inom staden. Detta ska gälla stadens egna byggnader men även sådana där byggnadslov ges. Genom att möjliggöra för ökad cirkularitet och insamling av avfall vid byggande och förvaltning kan resursförbrukningen minskas.

Delmål

- Staden ska göra klimatberäkningar på byggande, fastighetsförvaltning och beslut för plan- och bygglov, och ska kunna ställa klimatkrav vid nyproduktion
- Staden ska ha cirkulära strategier för effektiv resurshantering, avfall och återvinning vid byggande och fastighetsförvaltning
- Staden ska ha och verka för fossilfria arbetsmaskiner bland annat på byggarbetsplatser genom inköpskrav, innovationsprojekt och infrastruktur för el och biogas

Indikatorer

- Koldioxidutsläpp från ny-, ombyggnad och fastighetsförvaltning
- Kostnader för resurshantering och avfall
- Andel fossilfria arbetsmaskiner och transporter
- Miljö- och klimatcertifiering av bygg- och renoveringsprojekt

Åtgärder

- Ta fram program för hållbart byggande och fastighetsförvaltning senast 2022 för bland annat cirkulär resurshantering och minskade koldioxidutsläpp

5. Konsumtionsbaserade utsläpp

BAKGRUND Konsumtionsmönstren av varor och tjänster ska orsaka så små miljö- och hälsoproblem som möjligt. Det svenska generationsmålet visar på den samhällsomställning som krävs för att vi ska kunna lämna över ett samhälle där de stora miljöproblemen är lösta till kommande generationer. För att kunna uppnå generationsmålet, miljökvalitetsmålet och 1,5-gradersmålet behöver de globala utsläppen vara i genomsnitt högst 1 ton per person och år till 2050. Sveriges konsumtionsbaserade utsläpp av växthusgaser motsvarar cirka 8 ton per person och år. Det innebär att det inte räcker med att utsläppen inom Sveriges gränser minskar. Även de utsläpp som vår konsumtion ger upphov till i andra länder behöver minska för att undvika en ökad global temperaturökning.

Kommunens största konsumtion är inköp och upphandling av varor och tjänster. Värdet av den offentliga upphandlingen i Sverige uppgick 2018 till 782 miljarder kronor, det motsvarar närmare en femtedel av BNP. Kommuners och regioners upphandlingar medför utsläpp av omkring 18 miljoner ton av de 100 miljoner ton koldioxid som svensk konsumtion som helhet ger upphov till. Den största påverkan kommer från energi, byggande, transporter, livsmedel, material och utrustning. Upphandlingarna har en avgörande betydelse för att göra Sverige klimatneutralt och helt fritt från fossila utsläpp.

Lidingö stad upphandlar för 1,5 miljarder vilket är runt hälften av stadens totala kostnader. Staden behöver ta fram strategier för att minska klimatpåverkan på konsumtion. I det ingår en klimatanpassad upphandling. Särskilt varor med stora utsläpp och resursförbrukning ska minska fortare. Till exempel så står köttinköpen i offentlig upphandling för 10 procent av de inköpta mängderna i ton, men för 50 procent av klimatpåverkan. Grönsaker står för 25 procent av inköpt mängd, men för bara 6 procent av klimatpåverkan. Plaster är ett annat område med höga utsläpp vid förbränning. Delningsekonomi, där man delar på varor och tjänster med varandra, återvinning och återbruk minskar också konsumtionen och klimatpåverkan.

Delmål

- Stadens inköp ska bidra till att uppnå målen i miljöprogrammet
- Staden ska ha en strategi för ökad delningsekonomi och återbruk i staden och på Lidingö

Indikatorer

- Koldioxidutsläpp i stadens upphandling
- Kostnader för resurshantering, avfall och återvinning
- Antal bilpooler, delningsprojekt och återbruk

Åtgärder

- Ta fram en upphandlingspolicy senast 2021 med syfte att uppnå målen i miljöprogrammet
- Ta fram strategier för cirkulär ekonomi och delningsekonomi
- Anställ en hållbarhetsstrateg för att leda arbetet

6. Finansiella flöden

BAKGRUND Att minska klimatpåverkan från finansiella flöden är ett av tre mål i Paris-avtalet. För att klara målet om max 2 graders uppvärmning måste kommuner, regioner och andra kapitalägare börja investera i lösningarna. När många investerar i bolag som är aktiva i klimatomställningen, kommer marknaden att anpassa sig. Branschen brukar tala om så kallade lösnings- och omställningsbolag. Lösningsbolag satsar på nya, miljövänliga tekniker och omställningsbolag driver omställningen mot fossilfritt inom sin bransch (exempelvis kan det handla om ett bolag som satsar på att ställa om till fossilfri cementproduktion).

Lidingö stad ska ha som mål att vara en ansvarsfull kapitalägare i vid bemärkelse. Det innebär att staden ska vara en långsiktig, aktiv ägare som utnyttjar möjligheten att påverka näringslivet och finansbranschen i en hållbar riktning. Staden ska investera i välskötta bolag som integrerar hållbarhet i sina verksamheter, fossilfria investeringar, bolag med lågt CO₂-avtryck, lösningsbolag och omställningsbolag.

Placeringspolicy ska återspegla internationella konventioner som gäller mänskliga rättigheter och miljö, som exempelvis PRI (Principles for Responsible Investment), ESG (Environmental, Social and Governance) och ILO:s konventioner. Med dessa som utgångspunkt kan stadens kapitalförvaltning komplettera och bidra till det angelägna arbetet för hållbar utveckling som bedrivs både i Sverige och internationellt.

Även när staden självt lånar pengar och investerar ska det göras med inriktning på hållbarhet, miljö och klimat, till exempel genom gröna obligationer.

Delmål

- Staden ska ha en finanspolicy med syfte att uppnå målen i miljöprogrammet
- Staden ska använda gröna obligationer och liknande vid investeringar

Indikatorer

- Koldioxidavtryck på placeringar
- Avkastning på kapital
- Andel gröna obligationer i stadens upplåning

Åtgärder

- Ta fram en finans- och upplåningspolicy senast 2021 med syfte att uppnå målen i miljöprogrammet
- Anställ en hållbarhetsstrateg för att leda arbetet

Mål 2

En fossilfri organisation 2030

Lidingö stads organisation ska vara fossilfri 2030. Genom att staden går före och är fossilfri redan år 2030, behöver växthusgasutsläppen från energianvändningen i stadens organisation minska i en snabbare takt än motsvarande utsläpp i den geografiska staden.

Lidingö stad har goda förutsättningar att bli fossilfri senast 2030 genom att ta tillvara de möjligheter som finns att tillgå och utnyttja dem så långt det är möjligt. Lidingö stad är emellertid beroende av omvärldens utveckling för att nå målet. Hur långt inte minst teknikutvecklingen har kommit till 2030 är idag svårt att avgöra. Framtidsutsikterna ser dock allt mer gynnsamma ut. Priset på förnybar energi såsom sol- och vindkraft sjunker stadigt, och elektrifieringen går snabbare än prognosticerat. Lagstiftning och incitament införs och driver på omställningen och skapar förutsättningar för ökad produktion av förnybara bränslen.

Som offentlig inköpare har staden stora möjligheter att påverka utvecklingen i riktning mot målet om minskade växthusgasutsläpp från stadens verksamheter. Inköpsprocessen är ett strategiskt mycket viktigt verktyg för staden att ställa krav och genom denna kan krav ställas på exempelvis fossilfrihet avseende fordon, transporter och maskiner. Detta gäller såväl lätta fordon, tunga transporter som maskiner för parkskötsel och snöröjning. Staden står också för en omfattande mängd inköp av livsmedel och måltider där klimatkrav också ska ställas. Ett systematiskt arbete med utveckling av miljö- och klimatkrav pågår inom prioriterade inköpskategorier.

Delmål

- Lidingö Stad som kommun ska 2030 vara 100 procent fossilfri, med
 - 100 procent fossilfria fordon, transporter och tjänsteresor
 - 100 procent fossilfri energiproduktion och inköp av energi 2026
 - 100 procent fossilfri upphandling
 - 100 procent fossilfria och klimatneutrala placeringar och investeringar 2030

Indikatorer

- Koldioxidutsläpp i stadens verksamheter
- Fossilfri energianvändning i stadens fastigheter och anläggning
- Fossilfria tjänsteresor och transporter inom stadens verksamheter

Åtgärder

- Ta fram en strategi och handlingsplan senast 2022, för att före 2030 minska energianvändningen och fasa ut fossil energianvändning i Lidingö stad och ersätt med förnybara och fossilfria alternativ, vilket inkluderar inköp av energi och energiproduktion, byggande och fastighetsförvaltning, fordonsflotta och tjänsteresor, placeringar, investeringar och upphandling
- Ta fram en koldioxidbudget senast 2022 för stadens verksamheter inklusive en kartläggning Lidingö stads och hela Lidingös klimatpåverkan
- Anställ en hållbarhetsstrateg för att leda arbetet

Mål 3

Ett klimatanpassat Lidingö

BAKGRUND Klimatförändringarna medför att samhället, och Lidingö, måste anpassas till mer extrema väderhändelser än idag. Översvämningar och värmeböljor kommer att bli vanligare i framtiden. Det ställer krav på klimatanpassning vid stadsplanering, men också av den befintliga stadsmiljön.

Bebyggelse, infrastruktur och tekniska försörjningssystem måste därför anpassas för att klara såväl dagens extrema väderhändelser som de klimatförändringar som väntar. Åtgärder som syftar till att skydda miljön bidrar också till att skydda människors liv, hälsa och egendom, när samhället anpassas till de konsekvenser som ett förändrat klimat kan medföra. Det finns många olika klimatanpassningsåtgärder som kan vidtas, vilka berör grönstruktur, hållbar dagvattenhantering, höjdsättning av mark och byggnader, skydd mot översvämningar med mera.

Årsmedeltemperaturen för Stockholms län väntas öka med 3-5 grader till år 2100 enligt SMHI:s regionala analys. Nederbörden bedöms öka med 20-30 procent, och de extrema skyfallen blir vanligare. Tillrinningen till sjöar och vattendrag kommer att öka under vintern, men minska

under vår och sommar. Värmeböljor och torka kommer att bli vanligare. Den globala havsnivån bedöms höjas upp till en meter till 2100. Med landhöjning borträknad innebär det drygt 40 cm höjning av havsnivån i Stockholm.

Vi vill att Lidingö utvecklas till en stad som är väl förberedd att kunna hantera konsekvenserna av ett förändrat klimat, med en hög kapacitet att hantera både direkta och indirekta effekter av exempelvis höga vattennivåer och flöden, skyfall, värmeböljor och långvarig torka. Staden ska på lång sikt ha en god planering för att kunna hantera höjda havsnivåer. Det är av stor vikt att Lidingö stad integrerar klimatanpassning i översiktsplan, planprogram och beslut om detaljplaner. Staden behöver också ta fram en modell för finansiering.

Delmål

- Lidingö ska vara klimatanpassat 2030, utifrån de regionala och lokala analyser som expertmyndigheter gjort

Indikatorer

- Mark och byggnader som riskerar att översvämmas vid vattenhöjningar eller skyfall
- Säker vattenförsörjning, dagvattenhantering, grundvattennivåer och reservvattentäkter
- Temperaturer och risk för värmeböljor och torka

Åtgärder

- Ta fram en handlingsplan senast 2022 för att hantera och förebygga effekter av skyfall och vattenhöjning
- Ta fram en handlingsplan senast 2022 för att hantera och förebygga effekter av värmebölja och vattenbrist
- Ta fram en modell för finansiering av klimatanpassning
- Inkludera klimatförändringar och klimatanpassning i stadens översiktsplan samt risk och sårbarhetsanalys

Mål 4

Ett resurssmart Lidingö med cirkulär ekonomi

BAKGRUND Runt hälften av klimatutsläppen samt mer än nittio procent världens vattenbrist och förlust av biologisk mångfald beror på en ineffektiv och icke hållbar resurshantering. Idag utnyttjas 60 procent av världens ekosystem på ett icke hållbart sätt. Trycket på resurserna kommer att öka ytterligare genom att befolkningen och levnadsstandarden ökar. Sveriges ekologiska fotavtryck är cirka fyra gånger större än vad som anses vara långsiktigt hållbart. Resursutmaningen handlar i första hand inte om råvaror som "tar slut"

utan om att värdefulla resurser spills eller sprids ut i naturen, tappar sitt ekonomiska värde och påverkar jordens livsuppehållande system negativt.

Regeringen har tagit fram en nationell strategi för cirkulär ekonomi. Jungfruliga material ska så långt det är möjligt ersättas av resurser som används effektivt i cirkulära och giftfria flöden. I en cirkulär ekonomi är strävan att produkter ska vara tillverkade av biobaserat eller återvunnet material. Produkterna ska också vara designade för att kunna användas så länge som möjligt, repareras och till slut materialåtervinnas på ett effektivt och säkert sätt. En princip i den cirkulära ekonomin är att ju längre produkter och komponenter kan användas och återanvändas, desto mer ekonomiskt värde kan de skapa.

Lidingö stad ska vara en stad där resurser används effektivt och i enlighet med den såväl nationella strategin som EUs avfallshierarki. Det innebär att staden har identifierat och kartlagt stora resursflöden och har en utarbetad strategi för att skapa cirkularitet för dessa. Lidingö har utvecklat och tagit till sig ny teknik, nya affärsmodeller och nya livsstilar. Staden ska föregå med gott exempel genom att eftersträva hög återanvändning i första hand och materialåtervinning i andra hand för det avfall som uppstår i den egna verksamheten, oavsett verksamhetsavfall eller hushållsavfall.

Den totala mängden hushållsavfall per person ska minskas. Det kräver att fler hushåll sorterar ut mer matavfall för biologisk behandling och fler förpackningar och tidningar för återvinning, dels genom att ny teknik gör det möjligt att återvinna fler typer av material som lämnas på återvinningscentralerna. Staden ska möjliggöra detta och avfallsfrågorna ska integreras i planprocesserna i ett tidigt skede. Byggprocessens miljöpåverkan är viktig att beakta ur ett livscykelperspektiv: den uppskattas i livscykelanalyser stå för mer än hälften av en energieffektiv byggnads totala klimatpåverkan under 50 år.

Delmål

- Staden ska arbeta cirkulärt för effektiv resurshantering, avfall och återvinning
- Staden ska verka för en cirkulär ekonomi, resurshantering och återbruk i Lidingö
- Staden ska ha ökad resurseffektivitet i samband med bygg- och planprocesser

Indikatorer

- Hushålls- och matavfall per person
- Användning av cirkulära flöden och återbruk i staden, hos företag och organisationer på Lidingö
- Hushållsnära återvinning och återbruk

Åtgärder

- Ta fram en strategi för cirkulär ekonomi senast 2022 för Lidingö stad och Lidingö
- Anställ en hållbarhetsstrateg för att leda arbetet

Mål 5

Ett Lidingö med biologisk mångfald i väl fungerande och sammanhängande ekosystem

BAKGRUND Den pågående utarmningen av biologisk mångfald är ett av de allvarligaste miljöproblemen på global nivå. Att planetens gränser överskrids när det gäller förlust av arter och livsmiljöer lyfts fram allt mer internationellt. Samtidigt ökar insikten om de funktioner och nyttor vi människor får från naturen och som kallas ekosystemtjänster. Biologisk mångfald innebär en hög variation både inom och mellan arter och ekosystem. Artrikedomen är avgörande för att upprätthålla funktioner och processer i ekosystemen och stödja motståndskraften mot förändringar. Tillsammans utgör livskraftiga ekosystem, ekologiska samband och stor artrikedom grunden för ekosystemtjänsterna.

Lidingö stad ska bidra till att det nationella miljömålet Ett rikt växt och djurliv uppfylls. Lidingö har en förhållandevis stor lokal mångfald. Mångfalden ska bevaras så att den fortsätter att bidra med många olika ekosystemtjänster. Tillkommande bebyggelse ska utformas så att den bidrar till förbättrade ekosystemtjänster och stärkt biologisk mångfald. En sammanhängande grönstruktur skapar värde för människor, den biologiska mångfalden och för samhället i stort. Genom att skapa mångfunktionella gröna lösningar när staden växer, förbättras ekosystemtjänsterna och bidrar till en resilient och attraktiv stad.

Stadsmiljö, natur, sjöar och vattendrag i Lidingö ska vara ekologiskt hållbara och deras variationsrika livsmiljöer ska bevaras samtidigt som förutsättningarna för friluftsliv ska värnas. Halterna av övergödande ämnen i mark och vatten ska vara så låga att människors hälsa, förutsättningarna för biologisk mångfald och möjligheterna till en allsidig användning av mark och vatten tryggas. De försurande effekterna av nedfall och markanvändning ska underskrida gränsen för vad mark och vatten tål. Fosfor från enskilda och kommunala avlopp ska återföras till åkermark på ett säkert sätt. Staden ska kartlägga och begränsa parkslide, lupin och andra invasiva främmande arter.

Stadens planering och inköp ska bidra till en ökad biologisk mångfald, även utanför Lidingö. De livsmedel och andra varor som finns på marknaden skiljer sig åt gällande både produktionsätt och miljöpåverkan. Det finns därmed goda möjligheter att välja ett alternativ med bättre miljönytta. Medvetna val kring planering och inköp har stor potential för att bidra till en hållbar utveckling, både vad gäller minskade klimatutsläpp och stärkt biologisk mångfald.

Delmål

- Lidingös biologiska mångfald ska bevaras såväl på land som i vattenmiljöer, samtidigt som förutsättningarna för friluftslivet värnas. Staden ska bidra till att åtgärdsprogram för rödlistade arter uppfylls, samt följa vägledning för invasiva främmande arter.

- Påverkan från försurande och andra miljöskadliga ämnen ska hållas på en låg nivå, så att Lidingö stad bidrar till att berörda miljömål uppfylls.
- Tre nya områden för skydd av värdefull natur enligt grönplanen ska införas senast 2026, vilket bidrar till ökad inbindning av kol i skog och mark
- Stärka funktioner och samband för biologisk mångfald och ekosystemtjänster i stadens blå och gröna infrastruktur och vid stadsplanering. En prioriterad utmaning är att få till önskade gröna samband där det idag saknas på grund av barriärer såsom väg och spårväg.
- Öka genomförandet av förstärkningsåtgärder, ekologisk kompensation och naturvårdsskötsel, inrätta nya naturreservat för värdefulla naturområden
- Förbättra vattenflöden och vattenkvalitet i stadens sjöar, vattendrag och kustvatten samt förbättra de fysiska förutsättningarna för fisk, bottendjur, groddjur, sjöfåglar med flera i stadens vattenecosystem, samverka med andra kommuner kring kustvattnets kvalitet
- Verka för ekologiskt anpassad skötsel i både nyskapade och befintliga naturmiljöer, till exempel anlagda groddammar, gamla ekmiljöer och andra artrika inslag i det kulturlandskap som givit upphov till Lidingös särskilda naturkvaliteter.
- Öka andelen livsmedel och varor i stadens inköp som gynnar biologisk mångfald och kommer från kretsloppsgårdar och andelen ekologiskt producerade varor (inklusive miljömärkt fisk), samt vegetariska livsmedel och varor producerade i nivå med svenska regler om djurskydd och god djurhushållning.

Indikatorer

- Utveckling av mark- och vattenanvändning i relation till stadens blågröna infrastruktur
- Vidtagna förstärkningsåtgärder, utförda och icke utförda skötselinsatser på prioriterade objekt
- Andel värdefull natur i grönplanen som är skyddad, genom naturreservat eller annat områdesskydd
- Populationsutveckling för prioriterade arter, även invasiva arter
- Andel enskilda exploateringsprojekt där ekologiska kompensationsåtgärder genomförs
- Andel årliga markanvisningar på stadens mark där grönytefaktor för kvartersmark är ett krav
- Andel inköpta ekologiska måltider och livsmedel i staden i kaloriinnehåll, som kommer från kretsloppsgårdar och gynnar biologisk mångfald
- Andel vatten som följer miljö kvalitetsnormerna för ekologisk status, kemisk status och har god status vad gäller näringsämnen

Åtgärder

- Ta fram en strategi och handlingsplan för biologisk mångfald och ekosystemtjänster för Lidingö stad och Lidingö som geografisk område. Göra en naturkartläggning för olika typer och ändamål av skydd, som naturreservat, kulturresevat, biotopskydd, naturminnen, djur- och växtskyddsområden samt områden för rekreation och friluftsliv. I det ska ingå bland annat naturvårdsskötsel; kartläggningar av status och behov, tillsyn, insatser samt verktyg och mätmetoder; upphandling av naturvårdstjänster, stadsutveckling, samverkan och kommunikation i staden och med intresseföreningar, mark- och fastighetsägare samt allmänhet
- Ett politiskt naturvårdsråd ska inrättas senast 2022, för samordning och kommunikation av stadens arbete med natur, grönområden och biologisk mångfald samt samverka och kommunicera med intresseföreningar, mark- och fastighetsägare och allmänhet
- Se till att ekologisk kompetens finns i staden för att leda arbetet för biologisk mångfald, när beslut om åtgärder tas och när arbetet genomförs, samordna stadens arbete med grönområden inklusive biologisk mångfald
- Ta fram en ny översiktsplan som utgår från biologisk mångfald, ekosystemtjänster, områdesskydd, skötsel av grönytor samt rekreation.

Mål 6

Ett Lidingö med frisk luft och god ljudmiljö

BAKGRUND Luftföroreningar orsakar besvär i luftvägarna samt innebär ökad risk för sjuklighet och dödlighet i lungsjukdomar samt hjärt- och kärlsjukdomar. Källan till luftföroreningarna är framför allt vägtrafiken. Bilavgaser innehåller partiklar, kvävedioxid och organiska ämnen, och avgaserna bidrar till att marknära ozon bildas. Dessutom orsakar trafiken utsläpp av slitagepartiklar – dessa slits upp från vägbanan vid användning av dubbdäck. Även utsläpp från byggande och omgivande färjetrafik förekommer.

Lidingö ska utvecklas till en stad där dess invånare inte utsätts för skadlig exponering av buller eller luftföroreningar. Luften ska vara så ren att människors hälsa samt djur, växter och kulturvärden inte skadas och bullernivåerna i staden ska ge förutsättningar för trivsel och rekreation samt inte påverka människors hälsa negativt.

Idag överskrids riktvärden för det nationella målet Frisk luft när det gäller kvävedioxid längs med Lidingöbron samt på delar av Södra Kungsvägen och Kyrkvägen. Även årsmedelvärdet för partiklar (PM10) överskrids.

Buller är ett problemområde som berör många Lidingöbor och vars skadliga effekter på människors hälsa ska begränsas i enlighet med miljökvalitetsnormen för omgivningsbuller. De dominerande bullerkällorna på Lidingö är omgivningsbuller från de olika trafikslagen väg- och spårtrafik, men även buller från byggande och omgivande färjetrafik förekommer.

Delmål

- Inga områden på Lidingö ska senast 2030 överskrida regeringens fastställd tio preciseringar av miljökvalitetsmålet för luft
- Inga områden på Lidingö ska senast 2030 överskrida bullernivåer som är skadliga för hälsan
- 100 procent fossilfria fordon, transporter och tjänsteresor år 2030 för Lidingö stad
- Årligen minska exponering av kvävedioxid och partiklar för Lidingös invånare för att uppnå målen
- Årligen minska omgivningsbullret för Lidingös invånare för att uppnå målen
- Verka för en förnyelse av fordonsflottan och ökad elektrifiering för att uppnå målen
- Ställa krav i upphandling av byggande och arbeta för optimerad byggtrafik och godstrafik till exempel genom bygglogistik och krav på arbetsmaskiner samt samlastning
- Ställ transportkrav i upphandling, på exempelvis dubbfria och lågbullrande däck
- Löpande följa upp och informera om enskilda gator och vägar som överskrider miljökvalitetsnormerna
- Ge bidrag för ljudreducerande fasadåtgärder
- Öka fokus på åtgärder vid källan
- Arbeta med trafikstyrning och hastighetssänkning

Indikatorer

- De av riksdagen har inom miljökvalitetsmålet för Frisk luft fastställs tio preciseringar, däribland för partiklar och kvävedioxid.
- Användning av cirkulära flöden och återbruk i staden, hos företag och organisationer på Lidingö
- Hushållsnära återvinning och återbruk

Åtgärder

- Göra en kartläggning av buller senast 2022 på Lidingö av väg-, spår och sjötrafiken, med utgångspunkt från Regional vägledning för kartläggning av omgivningsbuller i Stockholms län, och vid behov ta fram ta fram en handlingsplan och ett åtgärdsprogram, i det ska ingå att utvärdera ljuddämpande stadsplanering och arkitektur

- Göra en kartläggning av luftkvaliteten senast 2022 på Lidingö med utgångspunkt från de tio preciseringar som fastställs i miljökvalitetsmålet, och vid behov ta fram en handlingsplan och ett åtgärdsprogram. I programmet ska ingå trafikstyrning och hastigheter och att utvärder miljösensorer som en metod för dynamisk trafikstyrning baserat på luftkvaliteten.

Mål 7

Ett giftfritt Lidingö

BAKGRUND Kemikalier spelar en viktig roll i dagens samhälle. Världsproduktionen av kemikalier ökade mellan 1930-talet och 2010 från en miljon ton per år till över 600 miljoner ton per år, och fortsätter öka med cirka tre procent varje år så att den nu börjar närma sig en miljard ton per år. På senare år har även mycket uppmärksamhet riktats mot problematiken med spridning av mikroplaster, mycket små plastpartiklar. Mätningar i Stockholmsregionen visar att halterna av många antropogena ämnen är förhöjda i Stockholm. Gränsvärden för flera ämnen i ytvatten, fisk och sediment överskrids i flera fall, i vissa fall med mycket bred marginal. Även utsläpp av läkemedel påverkar vår natur, växt och djurliv negativt.

Genom lagstiftning och substitution har utsläppen av många ämnen minskat. Halterna i slam visar därför i många fall på sjunkande halter. Halter ute i miljön visar däremot ofta på mer oklara trender, eftersom många av de aktuella ämnena är svårnedbrytbara och därför finns kvar i miljön långt efter att utsläppen har upphört. Samtidigt ökar användningen av kemikalier i samhället, vilket leder till att nya, tidigare okända ämnen släpps ut.

Vår vision är ett Lidingö där förekomsten av ämnen i miljön som har skapats i eller utvunnits av samhället inte ska hota människors hälsa eller den biologiska mångfalden. Halterna av naturfrämmande ämnen ska vara nära noll och deras påverkan på människors hälsa och ekosystemen är försumbar. Halterna av naturligt förekommande ämnen ska vara nära bakgrunds nivåerna.

Ett kraftfullt arbete behöver göras för minskad användning av skadliga kemikalier i varor och kemiska produkter på Lidingö.

Delmål

- Lidingö har senast 2030 uppnått de av regeringen sex fastställda och preciseringar av miljökvalitetsmålet Giftfri miljö i Lidingö stad och inom Lidingö som geografiskt område
- Lidingö stad ska ha en aktiv miljöövervakning, själv eller tillsammans med andra kommuner och organisationer.

- Minska årligen användningen i stadens verksamheter av produkter med oönskat innehåll, genom att byta ut dessa mot bättre alternativ genom inköp och upphandling, för att uppnå målen
- Verka för att de sex preciseringarna i miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö och etappmålen för Farliga ämnen uppfylls.
- Fokusera på att minska utfasningsämnen, mikroplaster och prioriterade riskminskningsämnen
- Genomföra kommunikationsinsatser om det egna kemikaliearbetet både internt och externt för att inspirera till att minska användningen av miljö- och hälsofarliga kemikalier
- Öka kraven på miljöbedömning av kemiska produkter i bygg- och anläggningsprojekt
- Fortsätt arbetet med kemikaliesmarta förskolor och verka för en giftfri miljö i förskolan och skolan
- Byt ut konstgräsplaner och andra underlag, lekplatser och kemiska produkter som idag innehåller och avger mikroplaster. Genomför åtgärder för att minska utsläppen.

Indikatorer

- De sex preciseringarna i miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö inom Lidingö stad och Lidingö som geografiskt område
- Etappmålen för Farliga ämnen i miljömålssystemet, Lidingös påverkan
- Användning av utfasningsämnen, mikroplaster och prioriterade riskminskningsämnen

Åtgärder

- Ta fram en kemikalieplan för Lidingö stad och Lidingö som geografiskt område senast 2023. Den hanterar kommunens verksamhet förutom: förorenad mark, VA- frågor, hantering av slam, luftföroreningar och avfallshantering. Den har också kopplingar till andra program, exempelvis upphandlingspolicy, stadsplanering, klimat- och miljöprogram, avfallsplan, VA-plan, energiplan, grön- och blåplan.
- Göra en kartläggning av de sex preciseringarna av miljö kvalitetsmålet Giftfri miljö för staden och Lidingö som geografisk område senast 2023
- Ta fram en handlingsplan senast 2023 med etappmål för en giftfri vardag och uppfyllanden av målen. I den ska ingå riktlinjer för, förutom kemikalier, plaster och läkemedel, även stadsplanering, upphandling, miljökrav på arrendatorer av stadens mark och bekämpningsmedelsfri skötsel av parker, grönområden, fastigheter och andra offentliga ytor som kommunen äger. Dessa ska som huvudregel skötas utan kemiska bekämpningsmedel, det gäller även bekämpning av skadedjur.
- Dokumentera de kemiska produkter, mikroplaster och byggvaror som används i stadens verksamheter

4. Hur ska det gå till? Miljöprogrammets genomförande

En förutsättning för att miljöprogrammet ska kunna genomföras på ett framgångsrikt sätt är att det har tydliga kopplingar till stadens andra relevanta styrdokument och program, såsom budgeten och översiktsplanen. Staden behöver även relevanta och effektiva verktyg för kartläggning, genomförande och uppföljning. För att lyckas med miljöarbetet behövs kunskap både på strategiska nivåer och hos de som ska genomföra arbetet.

Stadens miljöprogram ska vara ett levande dokument som är integrerat i stadens överordnade system för ledning och uppföljning av all verksamhet och ekonomi. Nämnder och bolagsstyrelser med ansvar för genomförandet av etappmålen ska i sina verksamhetsplaner tydliggöra hur utvecklade arbetssätt avseende samverkan, innovation, inköp- och upphandling och kommunikation kan utnyttjas som strategiska verktyg för ökad måluppfyllelse. Detta ska vara en del av den löpande uppföljningen och leda till en högre grad av måluppfyllelse. Idag saknas en hållbarhetsstrateg på central nivå i stadsledningen i Lidingö stad. Vi menar att det är nödvändigt att tillsätta en sådan tjänst för att miljöprogrammet ska kunna genomföras på ett samordnat och effektivt sätt.

Ansvar för genomförande

Kommunstyrelsen ska ha det övergripande ansvaret för Lidingö stads miljöarbete genom samordning och strategiska avvägningar. Ett särskilt hållbarhetsutskott ska inrättas för att leda och samordna arbetet. Varje nämnd, förvaltning och kommunalt bolag ska ansvara för att uppfylla de mål och genomföra de åtgärder som specificeras i olika styrdokument. Vissa mål och åtgärder berör bara enskilda förvaltningar, medan andra frågor har bäring på samtlig förvaltningars arbete.

Såväl de politiska företrädarna som kommunens chefer ska ha ledningsansvaret för miljöfrågorna. De ska ansvara för att tillräckliga resurser avsätts för att målen nås, skapa goda förutsättningar för miljöarbetet och ta vara på och utveckla personalens kompetens och engagemang i miljöfrågor. Varje förvaltning och programområde bör bestämma själv hur miljöarbetet ska organiseras. Ansvariga har kunskap om hur aktiviteter ska följas upp och sätter delmål eller mått för miljömålen.

Efterlevnad och uppföljning

För att uppnå målen behöver ansvariga nämnder och bolag ta fram handlingsplaner eller åtgärdsplaner, där ytterligare delmål och mått kan sättas. Vissa av målen kommer inte att kunna följas upp i kvantitativa mått utan uppföljningen kommer att behöva göras med kvalitativa termer och beskrivningar.

Handlingsplanerna antas i den egna nämnden eller styrelsen och revideras under arbetets gång. Alternativt kan miljöarbetet ingå som en del av verksamhetsplanen för att underlätta

uppföljning, vilket kan leda till förankring av miljömålen i verksamheten. Genom att komplettera miljöprogrammet med åtgärder underlättas arbetet med miljömålen för ansvariga nämnder och bolag.

Uppföljning av miljömålen görs i årliga redovisningar. Åtgärder och delmål som framgår av handlingsplaner eller verksamhetsplaner kan användas för att bedöma utvecklingen av miljömålet och ingå i den årliga redovisningen. Ansvar för uppföljning av de lokala målen är ansvariga nämnder och bolag enligt ansvarsfördelningen som framgår av programmet. En del lokala miljömål är kopplade till andra kommunala styrdokument och planer. Uppföljning av dem ska på så vis ingå som en del av miljöprogrammets uppföljning.

För att få en helhetsbild av kommunens arbete ska nämndernas och bolagens redovisningar sammanställas av hållbarhetsstrategen. Sammanställningen ska rapporteras till hållbarhetsutskottet, kommunstyrelsen och kommunfullmäktige. Inom ramen för kommunstyrelsens uppsiktsplikt kan hållbarhetsutskottet årligen följa upp respektive nämnds och bolags verksamhets- eller handlingsplan för att säkerställa fullmäktiges beslut.

Prioriterade verktyg

Lidingö stad har stora möjligheter att främja och driva på för ett progressivt miljö- och klimat arbete. Inte minst genom sin roll som tillsynsmyndighet, planerare, inköpare, samt ägare och förvaltare av mark och fastigheter kan man sätta ett stort avtryck.

Budgetprocessen

I budgetprocessen, styrningen och uppföljningen ska miljö- och klimatarbetet vara en central del. En koldioxidbudget ska upprättas senast 2022 och vara vägledande för prioriteringar. I den ekonomiska analysen ska staden ta höjd för externa effekter dvs budgetera för kostnaden för de skador som åstadkoms på natur och på ekonomin i framtiden tex orsakat av klimatförändringarna.

Upphandling

Staden ska ha en upphandling med syfte att uppnå målen i miljöprogrammet. Lidingö stad är en stor inköpare av varor och tjänster. Upphandling är därför ett viktigt verktyg i kommunens arbete för en hållbar utveckling. Staden ska sträva efter att minimera miljöpåverkan som orsakas av kommunens egen konsumtion, lokalt och globalt. Miljöhänsyn vid upphandling och inköp av varor, tjänster och entreprenader ska vara en självklar prioritering och bidra till att miljöprogrammet uppnås.

Finansiella placeringar

När Lidingö stad gör finansiella placeringar ska detta även styras av miljöprogrammets mål. En uppdaterad policy för finansiella placeringar och upplåning ska tas fram 2021.

Klimatfond och klimatkompensation

En klimatfond ska upprättas 2021 där stadens verksamheter kan söka medel ur för klimatprojekt. Fondens syfte är att skapa både inspiration och innovation i klimatarbetet.

Vid framtagandet av den årliga koldioxidbudgeten ska också pris på koldioxidutsläpp och avgifter för aktiviteter fastställas. Verksamheterna betalar på så sett en intern klimatkompensation senast 2022 för utsläpp till klimatfonden. Detta ska styra till mer klimatvänliga val.

Hållbarhetsutskott och hållbarhetsstrateg

För att få en tydligare och mer effektiv styrning av miljöarbetet ska kommunstyrelsen 2021 inrätta ett hållbarhetsutskott som ska leda och samordna det politiska arbetet. I stadsledningen och den centrala ledningsgruppen ska en hållbarhetsstrateg anställas 2021 för att ingå för att leda stadens miljöarbete och rapportera till hållbarhetsutskottet.

Samhällsplanering

Miljöarbetet ska vara en central del när Lidingö utvecklas. Vid planering av till exempel nya bostäder, arbetsplatser, parker, vägar och ledningar görs avvägningar mellan många olika intressen. Genom att lägga stor vikt vid olika miljöaspekter gynnas en långsiktig hushållning med mark och vatten. Arbetet med fysisk planering ska därför vara ett mycket viktigt verktyg i kommunens miljöarbete och hållbarhetsfrågor ska vara prioriterade frågor i planeringsprocessen. En ny översiktsplan med detta i fokus ska tas fram 2022.

Samverkan

Flera mål i miljöprogrammet har staden inte möjlighet att nå på egen hand. Samverkan med andra aktörer är därför helt central för programmets genomförande.

Ett politiskt naturvårdsråd ska skapas 2021 för att samordna och kommunicera arbetet i staden och med intresseföreningar, mark- och fastighetsägare och allmänheten.

En klimatsamverkan ska startas 2021 mellan Lidingö stad, näringsliv, föreningar och akademi. Syftet är att inspirera och sprida kunskap, så att målen i miljöprogrammet genomförs på ett effektivt sätt.

Detta Miljöprogram är framtaget av en arbetsgrupp bestående av:

Patrik Sandström, Robert Österbergh, Jarmo Kukka och Lars Ståhle
med stöd och hjälp av Miljöpartiets politiska grupp på Lidingö och miljöpartister i andra kommuner.

Miljöpartiet de gröna Lidingö

Kyrkvägen 2

181 42 Lidingö

www.mp.se/lidingo

lidingo@mp.se

Tänk om du var med
och förändrade världen?

MILJÖPARTIET DE GRÖNA I LIDINGÖ
Kyrkvägen 2, 181 42 Lidingö
mp.se/lidingo
lidingo@mp.se

miljöpartiet de gröna
LIDINGÖ